

Inbreng voor visie omtrent de toekomst van de accountancy

Onderwerp: Inbreng voor visie omtrent de toekomst van de accountancy

Geachte commissieleden,

Overeenkomstig uw uitnodiging ga ik graag in op mijn visie omtrent de toekomst van de accountancy.

Inhoud

1. Algemeen.....	1
2. Kwaliteit	2
2.1 Auditkwaliteit.....	2
2.2 Het maatschappelijk verkeer	3
2.3 Communicatie met het maatschappelijk verkeer.....	4
2.4 Houdbaarheid van ons beroep	4
3. Vernieuwende kracht.....	6
4. Lerend beroep.....	6
5. Organisatie van de kantoren	6
5.1 Disciplines	6
5.2 Verdeling van inkomen binnen een multidisciplinair kantoor	7
6. Benoeming van en communicatie met de accountant	7
7. Jaarrekeningcontrole van een OOB door 2 kantoren.....	7
8. Vergoeding van de controle.....	7
Tenslotte.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

1. Algemeen

Mijn ervaring betreft vooral het optreden als openbaar accountant in de controlepraktijk, advisering van accountants en accountantsorganisaties op het gebied van kwaliteitsverbetering en het doceren op een van de universiteiten.

Zonder de leden van de andere ledengroepen tekort te willen doen, zal mijn hiernavolgende visie daarom vooral die van openbare, controlerend accountant betreffen.

In de afgelopen jaren zijn diverse rapporten uitgebracht die betrekking hebben op verbetering van de wettelijke controle. Ik constateer dat diverse kantoren veel energie steken, alsmede hebben gestoken, in het gewenste verbeteringsproces.

Inbreng voor visie omtrent de toekomst van de accountancy

Eén van de kritische succesfactoren is de cultuur binnen een kantoor, waarbij “the tone at the top” een belangrijk aandachtspunt is. Het is algemeen bekend dat cultuurverandering tijd kost. Daarom is het niet realistisch te veronderstellen dat een dergelijk proces als het ware van de “ene op de andere dag” gerealiseerd is. Anderzijds ben ik van mening dat bepaalde, hierna vermelde verbeteringsmogelijkheden sneller kunnen worden gerealiseerd.

2. Kwaliteit

2.1 Auditkwaliteit

De kwaliteit van onze beroepsuitoefening is een kritische succesfactor bij de waardering door het maatschappelijk verkeer van onze werkzaamheden. In de afgelopen maanden is inzicht verkregen in de verschillende aspecten die auditkwaliteit betreffen. Hieruit blijkt dat een eenduidige definitie van auditkwaliteit niet eenvoudig te formuleren is. Mij spreekt de reactie van Eumedion sterk aan: *"Auditkwaliteit is de mate waarin een accountant zijn werkzaamheden heeft verricht naar de letter en geest van de eisen die vanuit het maatschappelijk verkeer aan een accountant gesteld worden en mogen worden. Expliciet valt hier ook onder het effectief communiceren over bevindingen met het maatschappelijk verkeer, zodat het maatschappelijk verkeer een gerechtvaardigd vertrouwen mag hebben dat er geen materiele onjuistheden staan in al hetgeen dat wordt gesteld in de jaarstukken."*

Ik ben mij bewust dat voornoemde reactie enkele niet-opgeloste vragen bevat, zoals die inzake....*naar de letter en de geest van...* Echter, ik ben van mening dat de oplossing moet worden gevonden in het overleg tussen de beroepsgroep en het maatschappelijk verkeer om de “onduidelijke” elementen meer te duiden.

Ook tussen de toezichthouder (AFM) en de accountantsorganisaties is sprake van verschil van mening over het begrip auditkwaliteit. Het voorgaande geeft aan dat het van groot belang is om op korte termijn tot een eenduidige definitie te komen van auditkwaliteit. Dat betekent overleg tussen alle betrokken partijen. Indien dat niet geschiedt, bestaat volgens mij het risico dat over enkele jaren het rapport van de AFM, over de kwaliteit van de controles van bijv. de big-4, dezelfde bevindingen en conclusies zal bevatten als de rapporten van de afgelopen jaren.

2.2 Het maatschappelijk verkeer

Het maatschappelijk verkeer betreft een brede doelgroep en is niet altijd eenduidig aan te wijzen. Niettemin spitst de kritiek op de controlerend accountant zich toe op o.a. de volgende situaties:

1. De accountant geeft een goedkeurende verklaring af en enige tijd later blijkt sprake te zijn van een niet ontdekte fraude van materieel belang, of
2. De accountant geeft een goedkeurende verklaring af en enige tijd later gaat de onderneming failliet zonder dat de accountant in zijn verklaring heeft gewaarschuwd voor dit risico.

Ik realiseer mij terdege dat een accountant niet elke fraude kan ontdekken in een goed uitgevoerde controle. Niettemin vraag ik mij af of in de controle voldoende expertise wordt ingezet om frauderisico's te onderkennen en vervolgens aan te pakken. Ik vraag mij ook af waarom in de opleiding van de accountant niet meer aandacht wordt geschonken aan forensische aspecten. Verder vraag ik mij af waarom de forensische accountants niet nu al "standaard" worden ingezet in de controle. Immers, de kennis is al in huis! Deze aanwezige kennis blijkt o.a. bij de uitvoering van bijzondere (fraude-) onderzoeken.

Verder ben ik van mening dat meer aandacht nodig is voor de betekenis van ICT voor de jaarrekeningcontrole. Deze betekenis raakt o.a. de volgende elementen:

1. De continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking in relatie tot de beoordeling van de continuïteitsveronderstelling van de jaarrekening.
2. De vereiste betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking en de betekenis daarvan voor de aanpak van de controle.

Ik vraag mij af of voornoemde punten voldoende aandacht krijgen in de opleiding van de accountant en in de aanpak van de jaarrekeningcontrole. Het vraagstuk speelt reeds vele jaren, maar wordt in mijn beleving niet voldoende voortvarend opgepakt.

Verwijzende naar het voorgaande kunnen nu reeds enkele acties in gang worden gezet:

1. Meer aandacht voor de forensische invalshoek van de jaarrekeningcontrole, in het accountantsonderwijs en in de aanpak van de jaarrekeningcontrole.
2. Meer aandacht voor ICT in het accountantsonderwijs en in de aanpak van de jaarrekeningcontrole.

2.3 Communicatie met het maatschappelijk verkeer

Ik deel de mening van velen om als accountant meer te communiceren met het maatschappelijk verkeer. Een van de onderwerpen betreft de continuïteitsveronderstelling inzake de jaarrekening. De accountant moet in de uitvoering van de controle onder andere aandacht schenken aan de onderbouwing van deze veronderstelling. Ik vraag mij af of een accountant in alle gevallen voldoende controlebewijskracht kan verzamelen om te concluderen dat de continuïteit niet in gevaar komt binnen een jaar na afgifte van de controleverklaring. Immers, de snelheid waarmee bedrijven failliet kunnen gaan neemt toe, o.a. vanwege onvoorspelbare oorzaken van een faillissement. In dat kader verwacht ik dat de accountant hierover een duidelijk standpunt inneemt. Ik betwijfel of dat nu in alle gevallen voldoende geschiedt.

De nieuwe controleverklaring, met onder andere de kernpunten uit de controle, is hiertoe een goed begin. Echter, er is meer nodig. Hiermee kan nu reeds worden begonnen!

Reeds vele jaren is sprake van een verwachtingskloof. Blijkbaar slagen we er niet in om aan het maatschappelijk verkeer uit te leggen wat we wel en wat we niet kunnen realiseren. Echter, het maatschappelijk verkeer bepaalt wel of er behoefte blijft bestaan aan de rol van de accountant. Als wij deze behoefte niet meer invullen is de kans groot dat onze bestaansgrond verdwijnt. In dat kader verwijs ik ook naar discussies in de 2^e kamer. Daarom adviseer ik om nu te beginnen met de volgende acties:

1. Een diepgaande analyse van de behoeften van het maatschappelijk verkeer inzake de rol van de controlerend accountant.
2. Ingaan op behoeften die redelijk zijn, zoals meer aandacht voor fraude in de jaarrekeningcontrole. Immers, de expertise is er reeds!
3. Een communicatieplan opstellen en uitvoeren (publicaties, presentaties, overleg etc.): niet eenmalig, maar doorlopend.
4. Helder en onderbouwd blijven uitleggen wat we wel en wat we niet kunnen realiseren.
5. Helder en snel communiceren als er “iets niet goed is gegaan”.

2.4 Houdbaarheid van ons beroep

Een van de grootste knelpunten in onze beroepsuitoefening is de beschikbaarheid van voldoende personele capaciteit. Op basis van mijn (41 jaren) ervaring kan ik concluderen dat ons beroep een prachtig beroep is. Hoe

Inbreng voor visie omtrent de toekomst van de accountancy

komt het dan dat zoveel jong talent ons beroep te snel verlaat? De oorzaken zijn bekend. Echter, ik vraag mij af of hieraan voldoende wordt gedaan. Oplossing op korte termijn is relevant, om uit de “negatieve spiraalwerking” (*onvoldoende capaciteit resulterend in toenemende werkdruk, resulterend in onvoldoende kwaliteit en onvoldoende werkplezier, resulterend in onnodig vertrek van mensen etc.*) te kunnen komen.

Ik adviseer om een omgeving met “meer lucht te creëren” voor iedereen die in het accountantsberoep werkzaam is. Om uit de vicieuze cirkel te komen is overleg nodig tussen de opleidingsinstituten, de CEA, de kantoren, de NBA, de AFM en de overheid. Dit overleg dient gericht te zijn op o.a. de volgende onderwerpen:

1. Optrekken van de grenzen waarboven jaarrekeningcontroles verplicht zijn.
2. Geen concurrentie meer tussen de universiteiten op het gebied van de studieduur, alsmede verlenging van de studieduur gezien de toenemende complexiteit van ons beroep.
3. Afschaffing van de studieluwe periode van assistenten in de maanden januari tot en met maart.
4. Acceptatie van controle-opdrachten alleen dan als de werkzaamheden onder “normale tijdsdruk” kunnen worden uitgevoerd.
5. Overeenstemming over de inhoud van het begrip “voldoende auditkwaliteit”.
6. Adequate “training-on-the-job” van assistenten.

Met het voornoemde overleg kan nu reeds worden begonnen. Dit overleg is alleen succesvol indien alle betrokken partijen bereid zijn om “hun ingenomen standpunten even los te laten”, om vervolgens te bepalen hoe de “werkelijke oplossing vorm moet worden gegeven”. In dit overleg is ook aandacht nodig voor het bepalen van een realistische periode waarin de problemen kunnen worden opgelost. Ik realiseer mij dat mijn voorstel mogelijkwijze naïef overkomt. Echter, ik ben van mening dat er geen alternatief bestaat om de situatie te voorkomen dat over enige tijd onderzoeksrapporten naar buiten komen waarvan de inhoud nu reeds kan worden voorspeld! Ik waarschuw voor teveel optimisme zodra weer een nieuw plan of weer een nieuw voorstel wordt gelanceerd.

Verder adviseer ik de NBA en de AFM om die kantoren, die aantoonbaar werken aan kwaliteitsverbetering met voldoende aandacht voor hun personeel,

Inbreng voor visie omtrent de toekomst van de accountancy

meer zichtbaar en positief te belonen in de externe communicatie. Immers, dan kan kwaliteit nog meer een aandachtspunt worden in de onderlinge concurrentie.

3. Vernieuwende kracht

Ik deel de mening dat we meer moeten leren van fouten, alsmede dat de cultuur deze benadering moet ondersteunen. In verband hiermee benadruk ik het belang van oorzakenanalyses met betrekking tot fouten. Verder vind ik het relevant dat vervolgens wordt nagegaan welke beroepsbrede patronen uit deze analyses kunnen worden ontleend om vervolgens hierop beroepsbreed te acteren.

4. Lerend beroep

Terecht wordt aandacht gevraagd voor de ontwikkeling van kennis van en vaardigheden m.b.t. ICT en fraude. Dit is geen nieuw element en kan mijns inziens nu reeds worden opgepakt. Ik adviseer om de opleiding tot accountant aan te vullen met extra colleges op het gebied van IT-auditing en fraude. De kantoren adviseer ik om de IT-auditor “standaard” op te nemen in het opdrachtteam. Immers, over enkele jaren is de papieren administratie geheel verdwenen. De urgentie acht ik hoog.

5. Organisatie van de kantoren

5.1 Disciplines

De complexiteit van jaarrekeningcontroles neemt steeds meer toe. Het is een illusie te veronderstellen dat een accountant alle relevante aspecten van de jaarrekeningcontrole kan afdekken. Daarom is, inzake bepaalde controles, ondersteuning nodig van specialisten. Voorbeelden zijn belastingadviseurs, IT-specialisten en waarderingsdeskundigen. Uit oogpunt van een efficiënte en effectieve controle ben ik van mening dat deze specialisten binnen het betreffende kantoor aanwezig moeten (kunnen) zijn. Teneinde een onjuiste beeldvorming te voorkomen is het vervolgens van belang om niet alleen bij OOB's een verbod tot levering van advies te hebben, maar om dit verbod ook bij andere controlecliënten in te voeren.

De stelling, dat in Nederland moet worden gestreefd naar audit-only kantoren, onderschrijf ik niet, vanwege de internationale context waarin veel kantoren opereren. Daarnaast vraag ik mij af of de OOB's hiermee akkoord willen gaan.

5.2 Verdeling van inkomen binnen een multidisciplinair kantoor

Een van de discussiepunten betreft de veronderstelde druk die uitgaat van de situatie dat ‘goed verdienende adviseurs’ een deel van hun inkomen moeten delen met de accountants. Deze druk zou een negatieve invloed hebben op de kwaliteit van de controle. Dit betreft een punt dat nader onderzoek vereist. Ik kan mij voorstellen dat dit punt wordt geadresseerd in werkafspraken binnen een kantoor, dat het een onderdeel van de gewenste cultuurverandering moet zijn en dat het bestuur en de RvC hierop attent moeten zijn.

6. Benoeming van en communicatie met de accountant

In het geval dat de controlegrenzen worden verhoogd, ontstaat een situatie waarin in verhouding meer controlecliënten met een toezichthoudend orgaan ontstaan. De kwaliteit van de controle wordt versterkt indien de accountant rechtstreeks wordt benoemd door het toezichthoudend orgaan. Daarnaast is het van belang dat dit orgaan het eerste aanspreekpunt van de accountant is op het gebied van de controle-aanpak, de planning van de controle en de vergoeding.

7. Jaarrekeningcontrole van een OOB door 2 kantoren

Soms wordt gesteld dat de jaarrekening van een OOB moet worden gecontroleerd door 2 verschillende accountantsorganisaties. Ik ben hiervan voorstander indien dit 2 kantoren van gelijke omvang betreft, zoals bijv. 2 “big-4” kantoren. Immers, deze kantoren hebben een vergelijkbare expertise in huis en hebben een zodanige omvang dat ze elkaar scherp kunnen houden. De combinatie van een “big-four” kantoor met een kleiner kantoor brengt het risico met zich mee dat het kleinere kantoor als het ware wordt “overruled”. Daarom ben ik hiervan geen voorstander.

8. Vergoeding van de controle

Een van de voorkomende klachten van accountants, die hun vak serieus nemen, is dat zij een klant verliezen als gevolg van een door de klant te hoog geachte vergoeding. Vaak neemt een andere accountant de controle-opdracht over tegen een “niet te begrijpen” lagere vergoeding. Een goed functionerende accountancy-sector vereist een “gezonde” concurrentie. Echter, deze concurrentie dient mede te zijn gebaseerd op kwaliteit van de controle. Ik pleit voor een situatie dat de AFM meer aandacht schenkt aan de kwaliteit van uitgevoerde controles door een nieuw aangestelde accountant. Daarnaast vind ik

Inbreng voor visie omtrent de toekomst van de accountancy

het van belang dat voorheen fungerende accountants een melding doen bij de AFM indien zij worden geconfronteerd met de hiervoor genoemde situatie.